

– Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С. 41–45. **2.** Химченко А. Н. Проблемы промышленного производства Украины и его влияние на экономическую безопасность государства / А. Н. Химченко, О. Ю. Соляник // *Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 1. – С. 171–178.* **3.** Мальська М.П., Економіка туризму: теорія та практика / М.П.Мальська, М.Й.Рутинський, С.В.Білоус, Мандюк Н.Л. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 544 с. **4.** Шиманська В.В. Туризм як соціально-економічне явище: імперативи розвитку / В.В. Шиманська // *Економіка. Управління. Інновації. – 2011. – № 2 С. 6–12* **5.** Горин Г.В. Характеристика рекреаційно-туристичного потенціалу Західного регіону України / Г.В. Горин // *Сталий розвиток економіки. – 2012 – № 4. С. 125–131.*

Bibliography (transliterated): 1 Omel'chenko, L.S., and I.V. Piskuleva. "Sostoyanie i osobennosti funktsionirovaniya promyshlennogo sektora ekonomiki Ukrainy." *Trudy mezhdunar. konf. "Ekonomika, upravlinnya, finansi: teoriya i praktika"*. Kherson: Vidavnicliy dim «Gel'vetika», 2014. 41–45. Print. **2.** Khimchenko, A. N., and O. U. Solyanik. "Problemy promyshlennogo proizvodstva Ukrainy i ego vliyanie na ekonomicheskuyu bezopasnost' gosudarstva." *Ekonomichniy analiz. Ternopil': Vidavnicopoligrafichniy tsentr TNEU «Ekonomichna dumka»*, No.1.15. 2014. 171–178. Print. **3.** Mal's'ka, M.P., et al. *Ekonomika turizmu: teoriya ta praktika*. Kiev: Tsentr uchbovoi literaturi, 2014. Print. **4.** Shimans'ka, V.V. "Turizm yak sotsial'no-ekonomichne yavishche: imperativi rozvitku." *Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsii*". No. 2. 2011. 6–12. Print. **5.** Gorin, G.V. "Kharakteristika rekreatsino-turistichnogo potentsialu Zakhidnogo regionu Ukraïni." *Staliy rozvitok ekonomiki*". No. 4. 2012. 125–131. Print.

Надійшла (received) 05.12.2014

УДК 322/146:330

П. Т. БУБЕНКО, д-р екон. наук, проф., директор ПСНЦ НАН і МОН України, Харків

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто та досліджено сучасний стан і перспективи територіального розвитку господарських систем на інноваційній основі. Доведено, що ефективний регіональний розвиток неможливий без формування відповідних вимогам часу регіональних інноваційних систем. Запропоновано науковий алгоритм побудови регіональної інноваційної системи стосовно Харківської області.

Ключові слова: регіон, регіональний розвиток, інноваційна економіка, територія, управління, глобалізація.

Постановка проблеми. В останні десятиріччя розвинуті країни, втягуючись до глобального ринку, здійснюють не тільки технологічну, корпоративну та торговельну перебудову своїх економік, але й все більше демонструють їх нові структури і конфігурації. При цьому найважливішим завданням політики регіонального розвитку стає формування

інституціональних механізмів та інфраструктур інноваційної економіки на національному, регіональному та локальному рівнях. Так звана „економіка знань” спирається вже не стільки на природні та виробничі ресурси, скільки на людський капітал, і тому ставить перед регіональною владою питання про формування ефективного місцевого середовища для відновлення та розвитку людського потенціалу.

Мета статті – розкрити основні положення інноваційної політики в регіоні та завдання інтеграції зусиль науково-освітнього сектору з підприємствами та бізнесом на регіональних програмах розвитку.

Виклад основного матеріалу. Попередній підхід до території як до об’єкту промислового освоєння та експлуатації, притаманний індустріальній фазі розвитку, є неадекватним сучасним умовам. Регіональна політика усе більше набуває середовищного характеру, трансформуючись до так званого просторового розвитку.

Перехід до інноваційної моделі розвитку створює таку ситуацію, коли основну частку в інтегральну додану вартість вносить не промисловість, а офіси та центри управління інноваційними процесами. Ці осередки, як правило, створюються та контролюються великими компаніями (найчастіше ТНК), вони набагато мобільніші, ніж традиційне індустріальне виробництво, і можуть достатньо вільно переміщуватися через адміністративно-територіальні кордони. Залишення центром управління певної території означає й переміщення центру прибутку, що перетворює розміщені на цій території виробничо-технологічні комплекси на фактичні центри витрат, що несуть також екологічні та соціальні ризики.

Усе це породжує нові диспропорції у територіальному розвитку сучасних держав, найбільш прибуткова діяльність, фінансовий та людський капітал починають концентруватися у відносно невеликій кількості місць (центрах розвитку), де присутні основні інститути інноваційного укладу – центри прийняття рішень, наукові та освітянські заклади, інформаційні технології і бази знань. Усі інші території переходять до статусу сировинної і виробничої периферії, стаючи постачальниками ресурсів і зонами масового виробництва, територіями підвищених екологічних і соціальних ризиків.

Є декілька закономірностей регіонального розвитку, що проявляються в глобальному світі і призводять до становлення нової регіональної ієрархії.

По-перше, локальні (регіонально замкнуті) ринки до глобального ринку просто не входять. Вони виключені з активного економічного життя й, по суті, не існують для світу „геоекономіки”. Майбутнє таких регіонів, в силу цих обставин, вбачається проблемним. Ситуація не може бути виправлена ніякими масштабними інвестиціями до тих пір, поки не буде вирішена задача інтеграції таких регіонів до глобального ринку.

По-друге, в сучасному світі в кращому стані знаходиться не той, хто виробляє товари, а той, хто керує їх потоками, притягує фінанси, авторські

права, найбільш кваліфіковані кадри, хто створює і розповсюджує технології. Регіони-виробники технологій домінують над регіонами-виробниками товарів. Торговельні регіони домінують над промисловими. Головними ж є регіони – фінансові центри, які зосереджують у себе функції управління глобальними обмінами. Для таких територій спроможність впливати на глобальні обміни конвертується у підвищення вартості їх активів, в більш високу ліквідність та вартість нерухомості, більш кваліфіковану робочу силу та високу заробітну платню.

До початку 2000-х років домінуюча у першій половині минулого століття індустріальна політика регіонального розвитку практично вичерпала свій ресурс. Індустріально насичені регіони виявилися недостатньо конкурентоспроможними у глобальній економіці з точки зору розвитку сучасних технологій та масового освоєння інновацій, а їх основні фонди (промислові підприємства) почали втрачати значення ключових ресурсів розвитку. Постіндустріальні регіони почали вигравати у індустріальних в глобальній конкуренції за найголовніший ресурс розвитку – людей, що володіють ключовими кваліфікаціями, а головне – ентузіазмом розвитку. Відповідно не зовнішня промислова експансія та великі індустріальні будівництва, а інтегровані у кластери високотехнологічні малі та середні підприємства, наукові й освітні установи та ефективна інфраструктура стають у XXI сторіччі символом конкурентоспроможних, перспективних та процвітаючих регіонів.

Для пострадянських країн перехід від індустріальної до інноваційної моделі регіонального розвитку є в загальному випадку нетривіальною проблемою, успішність вирішення якої залежить від урахування та оцінки великої кількості вихідних умов, таких як наявні індустріальні виробництва, що домінують на території, їх масштаб та технологічні уклади, рівень науки та освіти й стан відповідних інститутів, рівень розвитку нової економіки, в першу чергу – ринкової інфраструктури. Дуже важливим є стан владних інститутів, їх готовність до реформ і вміння діяти в умовах невизначеності, а також культурно-історичні особливості життєдіяльності населення, його готовність до активної і самостійної діяльності.

Очевидно, що однією з ключових умов вирішення названої проблеми є можливість інтеграції в рамках єдиної програми регіонального розвитку потенціалу та ресурсів основних суб'єктів розвитку території – науково-освітніх інститутів, виробничо-підприємницьких, фінансових структур та органів регіональної влади.

У багатьох директивних документах України останнього десятиріччя перехід до інноваційної моделі розвитку країни та її регіонів визначений основною стратегічною метою, на досягнення якої повинні бути зосереджені зусилля органів центральної та регіональної влади, спрямована активність суб'єктів господарювання, науково-освітня організацій, інститутів інфраструктури, бізнесу, усіх суспільних інститутів.

Забезпечити у конкретних умовах реалізацію цієї мети можна, лише сконцентрувавши наявні ресурси на пріоритетних напрямках, що реалізують конкурентні переваги того чи іншого регіону, та послідовно, рік за роком вибудовувати регіональну інноваційну систему.

Що стосується харківського регіону, то головними його перевагами є:

- високий освітній рівень населення і його сприйнятливість до нових знань, конкурентноздатний освітній комплекс;
- розвинута мережа науково-технічних організацій, наявність вагомих науково-технічних заділів, здатних бути основою для розвитку високотехнологічних галузей і виробництв;
- багатогалузева промислово-виробнича база;
- вигідне географічне розташування на перетині транспортних коридорів Схід – Захід та Північ – Південь.

Цілеспрямоване використання цих переваг є основною умовою для формування в регіоні власних центрів розробки, виробництва та розповсюдження на світовому ринку конкурентноздатних товарів та висококваліфікованих послуг, забезпечення за рахунок цього стійких темпів росту економіки і сприяння поступовому наближенню до європейських соціально-економічних стандартів життя.

Слід відзначити, що незважаючи на очевидну безальтернативність інноваційного шляху розвитку, високий рівень суспільної згоди в країні до тепер так і не сформувалися стійкі тенденції розвитку у цьому напрямі. Чому так? Однією із головних причин є те, що дійсно об'єктивні передумови для реальної переорієнтації інтересів бізнесу, суспільства і держави в цілому до інноваційного вектору стали складатися лише в останні часи.

По-перше, широка присутність на внутрішньому ринку імпоротної продукції поступово змінює стандарти як споживчого, так і інвестиційного попиту, наближаючи їх до рівня розвинутих країн. Цінові переваги вітчизняних товарів і послуг стають усе частіше недостатніми для збереження їхніх позицій навіть на внутрішньому ринку.

По-друге, реальне залучення України в процеси глобалізації, реалізовані заходи по приєднанню до ВТО та орієнтація на вступ країни до ЄС в багатьох випадках не залишають вітчизняним виробникам надій на збереження істотних мір державної підтримки, що дозволяють працювати поза міжнародною конкуренцією. Це повинно активізувати пошук бізнесом нестандартних рішень і нових технологій для забезпечення розвитку в умовах глобальної конкуренції.

По-третє, потреби розвитку нової бізнес-еліти, що з'явилася нині у інших, ніж паливно-енергетичний і гірничо-металургійний комплекси, стимулюють інтерес і поступовий приплив фінансових і менеджерських ресурсів у високотехнологічні галузі.

По-четверте, виникнення поки ще невеликого прошарку успішного інноваційного співтовариства (наука + бізнес), що бачить своє майбутнє у якості рівноправного партнера світового інноваційного процесу.

Висновок. Аналіз розвитку світового господарства в останні 50 років показує, що перехід вітчизняної економіки на інноваційний алгоритм розвитку найбільш вірогіден при паралельній реалізації чотирьох складових: ефективної організації наукових досліджень, що дозволяють зберегти і розширити області, у яких українська наука займає провідні позиції; технологічній модернізації вітчизняної промисловості; будівництві сучасного високотехнологічного агропромислового комплексу; створенні національної і регіональних інноваційних систем, включаючи інноваційну інфраструктуру, що забезпечує ефективну комерціалізацію знань, як наукових, так і знань іншого походження.

Перший напрямок – удосконалення організації наукової діяльності, її правової, фінансово-економічної й інституціональної складових – практично цілком відноситься до компетенції центральних органів влади держави і тому виходить за межі відповідальності регіонів. Докорінна структурно-технологічна модернізація промисловості та відновлення на новій основі ефективного агропромислового комплексу також значною мірою є проблемами національного масштабу, хоча в цьому напрямку в регіонів також є свої ресурси і можливості. А от четвертий ключовий напрямок – формування інституцій інноваційної системи – може реалізовуватися і розвиватися як за рахунок ресурсів і повноважень центральних, так і регіональних органів влади і місцевого самоврядування. Тому, приймаючи стратегію інноваційного розвитку регіону і виробляючи відповідну програму, в першу чергу доцільно сконцентруватися на четвертому напрямку і розглядати створення регіональної інноваційної системи як найважливішу умову становлення і розвитку інноваційної економіки.

Надійшла (received) 05.10.2014

L. S. CHERNOVA, Master's Degree Student of the Project Management Department, Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Nikolaev

DIVERSIFICATION OF MARKET FOR THE UKRAINIAN GAS TURBINE BUILDING AS A KEY FACTOR OF PRODUCTION STABILIZATION IN THE MODERN CONTEXT

The article presents the analysis and studying of prospective domestic and external markets for SE "Zorya"- "Mashproekt" GTR&PC's products in relation to the current trends of gas turbine industry

© L. S. Chernova, 2015